

Cronici Bucureștene

Martie.

„Zilele babelor”—cele din urmă svîrcoliri ale hursuzei coloroașe, Iarna, pe care dulcea zină Primăvară o alungă cu săgețile-i de raze de soare, împletite cu viorele—ne-au adus și alte vijelii decît cele atmosferice.

Prima vijelie a fost în Parlament, stîrnită de proiectul de lege prin care d. Disescu s'a încercat să reformeze învățămîntul superior (mai drept să introducă prin contrabandă în corpul didactic universitar cîteva duzini de partizani politici), fără a catadicsi să consulte pe dascălii Facultăților noastre, după cum legea, bunul simț și dreptatea îi impuneau. Dar profesorii universitari s'au împotrivit cu voinicie,—cei din București au suspendat cursurile, cei din Iași (procedare și mai corectă) au demisionat,—și ministrul instrucțiunii, care scosese războinic sabia ca să râteze catapeteasma celui mai înalt templu de cultură națională, a fost nevoit să și-o vire în teacă, cu toată pledoaria d-lui profesor și avocat Moș Teacoviceanu.

Cînd se discuta la Cameră această mare reformă născută-moartă, și un orator arăta urmările gravei hotărîri a profesorilor celor două Universități, am auzit din fundul Camerei glasul de bas dogit al d-lui Nea Iancu Brătescu:—„Unde-i pomana-aia să scăpăm de ei?”

N'am împărtășit hilaritatea cu care Adunarea a întîmpinat această întrerupere. Din potrivă: am rămas uluit și adînc mîhnit, căci 'mi-am dat seama că întreruperea bravului Nenea Iancu exprimă—subt o formă brutală—cugetarea ascunsă a majorității Parlamentului. Și mă gîndeam cu întristare că, pentru cea mai mare parte din acești „reprezentanți ai Națiunii” (ce minciună convențională!), este un fleac deciziunea unei în-tregi pleiade de învățați ai noștri, care își jertfesc cariera spre a nu consimți la o mare năpăstuire a învățămîntului superior. Vedeam eu bine că grosul deputațiilor sînt de părere că, precum cînd s'au pus în grevă factorii poștali, s'a recurs la soldați ca să împartă scrisorile, tot așa, ei ar vota cu conștiința senină și inima ușoară înlocuirea tuturor profesoriilor universitari cu „amici d'ai noștri”. Zău, nu m'ar mira asemenea is-

pravă într'o țară în care conducerea trebilor publice este lăsată la discreția unui pumn de politicieni de profesie.

Se non é vera é ben' trovata, anecdota aceea care povestește că, la venirea unui partid la putere, un cetățean ducându-se să ceară o slujbă, a avut următoarea convorbire cu ministrul:

— Un post de comisar, Excelență.

— Toate sînt ocupate.

— De suprefect...

— Nici unul nu e vacant.

— Inspector la Regie...

— Vii prea tirziu.

— Știi ce, coane Cutare? Numește-mă capelmaistru la o muzică militară!

— Apoi cunoști muzica?!?

— Hei, par'că-i treabă mare să stai în fruntea orkestrei, și să bălăbănești în dreapta și'n stînga un bastonaș!...

Fiindcă veni vorba de muzică, țin să pomenesc în cîteva cuvinte marele eveniment artistic de care s'au bucurat Bucureștenii luna trecută, cînd maestrul Mascagni a condus la Ateneu orchestra ministerului de instrucție. Am avut norocul deosebit să azist la o repetiție a lui Mascagni. E mult mai interesant decît să'l vezi la un concert public, precum mai bine judeci valoarea unui comandant în exercițiile dela cazarmă, decît la o defilare de paradă de 10 Maiu. Ilustrul autor al neperitoarei poeme muzicale *Cavalleria Rusticana* este un incomparabil șef de orchestră. O memorie excepțională: conduce pe dinafară cele mai anevoioase compoziții. Bagheta lui nu mai e un bețișor neînsuflețit, este ca o baghetă magică ce transmite în sufletele tuturor executanților fluidul intens de simțire ce sguduie pe conducător; și chiar oboistul ori vioristul neamț cel mai flegmatic, vibrează de emoțiune, cucerit de fiorul artistic ce slăpînește pe Mascagni. Este aproape un fenomen de hypnotism.—Intr'o mică pauză, toți muzicanții, entuziasmați, au înconjurat pe Mascagni rugîndu-l să se iscălească pe o cartă de vizită, o poștală, sau pe un simplu petec de hîrtie. Îmbătat el însuși de armoniile divine ce făcuse să își nească din instrumentele modeștilor săi camarazi, maestrul își împărțea cu dărnicie autograful în dreapta și în stînga. Prin amicul meu, distinsul violoncellist Dinicu, i-am solicitat și pentru mine unul, și am spus glumind:—„Bine, maestre, ești așa de mișcat încît aș putea să îți prezint o poliță de o mie de lei și s'o iscălești cu convingerea că 'mi-ai dat un simplu autograf!“—„Ai păstra-o ca amintire!“—„Ba aș scota-o imediat la impresariul d-tale Feder“.

Inchid această mică parenteză, căci nu despre furtunile de aplauze smulse de Mascagni vream să vorbesc, ci despre alte furtuni mai puțin plăcute.

După furtuna din Parlament, pe care-o amintiu, una mult mai gravă a izbucnit la sate. Iarăși răscoale țărănești! Revoltele acestea tra-

gice se întâmplă la noi periodic ca și cutremurile de pământ ce devastează regulat unele regiuni din America, fără ca totuși să decidă populațiile să părăsească ținuturile acelea lovite de un blestem vecinic. Pentru că, trăesc acolo pe pământuri fermecătoare, cu primăveri eterne, cu o floră luxuriantă, cu ceruri limpezi și albastre totdeauna; nimic nu prevestește primejdia,—ș'apoi d'odată... catastrofa se produce. Așa și noi, fericiții surtucari ai mănoasei României. Petrecem ușuratec, risipim milioane ca niște minori stricați, ne zăpăcim cu aparențe și cu serbări fastuoase, și nu ne dăm seama că sub admirabilul teren pe care dănuiesc frivolitatea și inconștiența noastră, e un vulcan în necurmată clocoțire. D'altă ori ne-a făcut să tremurăm erupția ascunsului vulcan, și cu toate astea... petrecerea continuă.

O ironie dureroasă a întâmplării a făcut ca prima răscoplă țărănească, anul acesta, să izbucnească în satul *Flămânzi*. Aproape toate comunele noastre rurale ar merita să poarte numele acesta, așa de caracteristic! Cu ce va potoli guvernul strigătele de desnaide ale imensei mulțimi nenorocite? Nu știu încă, în momentul când scriu aceste rânduri; dar cunosc cele două soluții de predilecție ale politicianilor noștri: *gloanțe* sau *făgădueli*. Eu unul socotesc că gloanțele, ce dau țărănilor măcar pământ... unde să doarmă vecinic, sint mai puțin periculoase ca făgăduelile mincinoase ce mențin neîntrerupt bietele suflete chinuite în frământarea grozavă a foamei și a disperării...

Și, în mijlocul acestei feroase drame, mulți au primit ca o farsă completarea vacanței ce s'a ivit în minister prin moartea neașteptată a regretatului general Lahovary. D. dr. Istrati a intrat în guvern ca ministru al Domeniilor, adică i s'a încredințat conducerea tocmai a departamentului muncii naționale, această muncă atît de ingrat răsplătită. Specialist în chimie, naționalist înfocat, dar de unde și până unde d. dr. Istrate—care nu-i nici jurist, nici comerciant ori agricultor ori industriaș—de unde a răsărit d-sa un ministru al agriculturii, comerțului și industriei, mai ales în aceste grele vremuri cînd se reclamă imperios a legifera în numitele ramuri de căpitanie ale vieții românești? Un ziar guvernamental, căutînd să-l laude pe d. dr. Istrate, n'a găsit să spuie altceva decît că d-sa este indicat să rezolve marea problemă agrară pentru că... ia ghi-ciți!..., pentru că e fiu de răzeș! Delicios. Vă sfătuesc, cetitori, să nu vă comandați niciodată ghele la fiii de cismari care... practică medicina. Totuși, să acordăm d-lui dr. Istrate puțin credit până'l vom vedea la lucru; d-sa nu se va supăra, căci de cînd cu Expoziția, s'a obicinuit mereu să i se acorde credite. Il prevenim, însă, că îl credem mai dlbaciu în soluțiuni chimice decît în soluția chestiei țărănești.

În tot cazul, trecerea d-lui Istrate pe la ministerul muncii naționale va avea, sperăm, pentru noi, măcar avantajul de-a-i sugera ideea organizării unei nouă expoziții. O mare expoziție țărănească, în care matele maestru de ceremonii jublăre ne va arăta: o secțiune a pelagrosilor,

un pavilion al muritorilor de foame, un palat al victimelor exploatare de arendașii streini, ș. a. m. d. Mai prevenim pe dr. Istrate, spre a-i înlesni tardiva-i specializare în chestiunea rurală, că singurele substanțe chimice care întrețin în acest moment viața celor cinci milioane de țărani români sînt : aerul atmosferic (Azot, Oxigen, etc.) și apa (H²O). Pe acestea li le-a dat bune și din belșug Dumnezeu, unicul ocrotitor serios de până acum al țărănilor noștri. Dar nu mai trebuie să fie așa și de azi înainte. Cîmuitorii acestei țări sînt datori să facă și ei ceva, dacă nu de dragoste pentru mult impilații birnici, măcar în interesul propriei lor conservări. Destulă indiferență față de săteni, destul i-au tratat politicianii cu—cum ar spune un *alter ego* al meu, incorrigibilul calamburgiu *Tarascon*:—„je m'en Mochi, je m'en Fischer”!

Hei, dar Românul nostru este blînd și îndelung răbdător, și domnii politicieni se bizuesc cu drept cuvînt pe această virtute evanghelică a neamului nostru. La noi, miniștrii pot să nu facă nimic bun, pot chiar să facă tot răul, nimeni nu-i trage la răspundere, n'au să se teamă de acele „brutalități populare” de care-a vorbit de curînd d. Tache Ionescu la Cameră, dar care nu există la noi, nu încep în firea bunului popor, pe care poeții în lirismul lor îl compară ba cu un vultur, ba cu un leu, însă eu l'aș asemăna mai de grabă cu o cămilă care rabdă la foame și la sete și poartă fără să murmure poveri ce-i covîrșesc puterile. Nu, fie liniștite Excelențele noastre, în România nu riscă răz bunări sîngeroase ca în Rusia, ca în Bulgaria, ori chiar ca în state mult mai civilizate.

Și e bine că-i așa la noi, care avem totdeauna o spaimă atît de strașnică să nu ne dojenească această tutoare de care nu ne mai emancipăm, și pe care un orator (d. Nicu Filipescu sau d. Delavrancea ?) a numit-o odată cu humor: „mama noastră mare Europa”.

Grozav trebuie să se fi sbîrlit peruca „mamei mari” și să-i fi sărit de indignare ochelarii de pe venerabilul ei nas, pe care zău prea și-l vîră în toate treburile micilor gospodării cum e România; grozav, zic, trebuie să se fi burzuluiit cînd a aflat ultima ispravă de la Giurgiu a fraților noștri Macedoneni. Și poate că are dreptate cicălitoarea bunică. Propaganda prin cuțit și prin revolver dezonorează și compromite o cauză dreaptă și sfîntă cum este aceea a revendicărilor noastre naționaliste. Nu asasinîndu-se morarul Constandatos ori o mie de alți morari, o să vie apa la moara fraților noștri de sub stăpîniri streine. Această apă va veni odată, curată și înviorătoare, spre a adăpa sufletele noastre însetate de dreptate, dar nu prin mijlocul odios al unor crime individuale ce pătează bunul nostru renume de națiune pacinică.

Așteptîndu-ne deci la dreptele dojeni ale mamei mari Europa, și ca s'o mai îmbunăm nișel, hai să o înveselim denunțîndu-i o năzdrăvană mistificare a cărei victimă a fost una din marile ei reviste pariziene.—*Je suls tout* a pășit una, de curînd, publicînd portretul prințului Carol îmbrăcat în costum trolez și spunînd că acesta e costumul național românesc. Aceeași revistă mai făcuse o boroboacă dînd fotografia prințului

Ferdinand al Bulgariei drept a prințului Ferdinand al României.—Acum a venit rîndul „să gafeze” unei alte răspîndite publicațiuni franceze, *La Revue*, foasta *Revue des revues*. În ultimul-i număr, *La Revue* publică un articol „Le mouvement littéraire en Roumanie” iscălit cu numele ori pseudonumele „Nicolas-Alex. J. Lucaci”. Ce năzbitli, Dumnezeuule, în articolul acesta! Cetitorii revistei pariziane sînt informați, cu multă seriozitate, că cei mai buni, singurii citați, scriitori ai României sînt d-nii: Macedonsky, Caion Theodorian, Alex. Gherghel, Mircea Demetriade („le maître orfèvre poétique”), Marcel Mielvaque, Marcel Montandon, Georges Plastară și M-me Riria!?!?! Dar mai presus de toți acești iluștri literați romîni, articolul din „La Revue” așează figura măreață a d-lui... Caion „l'un de nos meilleurs critiques... connu par son originalité, et par la lutte d'extermination qu'il mené si magistralement et avec tant de courage contre les plagiaires” (curat *magistralement*, căci juncele Caion a fost tîrit de Caragiale înaintea magistraților!). Despre acelaș d. Caion „La Revue” ne mai spune că: „il aura le mérite d'avoir tarri dans sa source l'influence allemande qui s'avançait ménaçante...”

Și iată cum se face istoria literară a Romînilor în revistele europene! Și iată cum Romîniile află că cei mai de frunte literați ai lor sînt d-nii Mielvaque, Montandon și Plastară! Și iată cum tînărul Caion a salvat Capitoliul literaturii romîne, amenințată de influența germană!

Și iată cum ni se mai dă și nouă prilejul să mai ridem puțin în mijlocul altor necazuri ce ne bîntuie.

George Ranetti